

Źródła archiwalne w badaniach biograficznych

Typowe źródła archiwalne

Typowe źródła archiwalne wykorzystywane podczas pisania biografii to: listy, dzienniki i pamiętniki. Nie są to, jak łatwo się można domyślać często spotykane materiały w archiwach państwowych, chociażby z tego względu, że archiwa te nadzorują tylko instytucje państwowe i samorządowe, a tym samym przejmują materiały – że tak powiem – urzędowe.

Oczywiście archiwum może przyjąć spuściznę osoby prywatnej. Jeszcze do niedawna były to wypadki odosobnione, ponieważ nie było w Polsce tradycji przekazywania takich materiałów do archiwum. Obecnie coraz częściej bardziej lub mniej znane osoby przekazują swoje spuścizny do archiwum, wiedząc że materiały te będą tam pieczołowicie przechowywane, wiecześnie.

Gdzie szukać?

W zależności od konkretnej osoby, tego czym się zajmowała, gdzie żyła – szukamy w odpowiednich zespołach i jednostkach. Wiadomo, że gdy piszemy o znanym architekcie, specjalizującym się w kościołach na Górnym Śląsku, będziemy szukać w aktach dotyczących budowy kościołów, w przeciągu czasowym, w którym żyła ta osoba (w tym przypadku mogą to być m.in. akta rejencji opolskiej, gdzie funkcjonował wydział spraw kościelnych i szkolnych).

W przypadku, gdy kościół jest dodatkowo zabytkowy, można przejrzeć zespoły związane z opieką nad zabytkami. Jednym słowem, trzeba szukać opierając się o kontekst głównego tematu, jakim jest opisywana osoba, po wydarzeniach, w których brała udział.

Obecnie coraz popularniejszym sposobem wyszukiwania materiałów archiwalnych jest internet. Archiwa państwowe publikują w jedynym oficjalnym serwisie obejmującym zasób całego kraju: Szukaj w Archiwach.

Udostępnianie

Jak stanowi ustawa: materiały archiwalne udostępnia się każdemu, o ile nie narusza to przepisów prawa. Jeszcze do 2016 r. istniała generalna zasada, że materiały archiwalne udostępniało się po 30 latach od ich wytworzenia. Obecnie – poza kilkoma wyjątkami – materiały archiwalne są dostępne dla każdego, bez żadnych opłat.

Problemy podczas udostępniania

Mogą jednak wystąpić przypadki szczególne, z którymi zwłaszcza osoby piszące biografie mogą spotkać się o wiele częściej. Są to w tej materii przede wszystkim ograniczenia związane z ochroną danych osobowych. Należy jednak pamiętać, że ochrona danych osobowych obejmuje jedynie żyjących oraz jedynie

osoby fizyczne (nie – prawne).

W związku z tym dyrektor archiwum państwowego może odmówić dostępu do takich materiałów w całości lub części. Odmowa taka ma postać decyzji administracyjnej, od której służy odwołanie do Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Archiwum prywatne

Rzadko spotykane zbiory w archiwach państwowych to spuścizny po osobach prywatnych (archiwum prywatne), spotykane są czasem archiwa rodowe, np. w Opolu: Archiwum hr. Praszmy

W tym wypadku mogą istnieć dodatkowe obostrzenia odnośnie korzystania, zawarte w umowie depozytu – między archiwum, a przekazującym (lub jego spadkobiercami), gdzie korzystanie może zostać ograniczone, na przykład do wybranych części zbioru, lub po określonej liczbie lat, uzależnione od zgody spadkobiercy itp. (nie dotyczy, gdy materiały zostały przez archiwum nabyte i weszły w skład państwowego zasobu archiwalnego)

Jako ciekawostka: przeniesienie własności takich materiałów (odpłatne, jako spadek) nie podlega opodatkowaniu ani opłatom notarialnym.